

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA – VAVROUŠKOVO STIPENDIUM

JMÉNO: **Martina Hájková**
NÁZEV PROJEKTU/VÝZKUMU:

ROČNÍK: 2. navazujícího studia

Dopady těžebního sektoru na ženy: případová studie komunit v okolí měděného dolu Lumwana v Severozápadní provincie Zambie

(Původní název výzkumu: Zkoumání sociálních a environmentálních dopadů investic do měděných dolů na obyvatelstvo v Severozápadní oblasti Zambie)

VÝŠE STIPENDIA: 21 000 Kč
TERMÍN REALIZACE: 9. 9. – 3. 12. 2010

ZEMĚ REALIZACE: Zambie

Popis projektu/výzkumu

Původní projekt byl zaměřen na zkoumání sociálních a environmentálních dopadů investic do měděných dolů na obyvatelstvo v Severozápadní oblasti Zambie, především se zaměřením na investice Evropské Investiční Banky. Ta se v posledních letech stala významným „rozvojovým orgánem“, ačkoli poskytuje půjčky na projekty v rozvojových zemích bez dostatečného mandátu, odborných garantů a ohledů na dopady těchto investic. Jako instituce Evropské Unie je povinna dodržovat zásady EU na poli rozvojové spolupráce a svým jednáním přispívat k udržitelnému rozvoji. Její aktivity by měly vést ke snížení a postupnému odstraňování chudoby. To se ne vždy děje. Ukázkou toho jsou právě investice do měděných dolů v Zambii.

V rámci situace na místě a jednotlivým doporučením od spolupracovníků ze spřátelených organizací Centre for Trade Policy and Development (CTPD) a Civil Society for Poverty Reduction (CSPR) zabývajících se těžbou a jejím vlivem na rozvoj země, jsem původní cíl svého výzkumu změnila a zaměřila se na oblast, která v Zambii ještě nebyla vystavena podrobnému zkoumání. Výzkum se tedy zaměřuje na dopady těžebního sektoru na ženy v Zambii. Vybrala jsem si lokalitu v Severozápadní oblasti Zambie, kde se v současné době nachází největší otevřený důl v Africe. Měděný důl Lumwana zahájil svou činnost teprve v roce 2006. Jeho relativně nové těžební aktivity tak umožňují pozorovat změny v uspořádání zambijské společnosti stejně jako měnící se vztahy mezi muži a ženami v této oblasti.

Postavení žen se v Zambii za několik let v podstatě nezměnilo. Ženy jsou zde podřízené mužům, nemají přístup ke vzdělání, nemohou vlastnit půdu a jsou málo emancipované. Těžební sektor, na kterém je Zambie ekonomicky závislá, celou situaci jen zhoršuje, a přestože má každá těžební společnost vyvinutý nějaký „plán sociální odpovědnosti“, problematika gender je zde stále poněkud novým pojmem. Aktivně se zapojit do těžebního procesu je pro ženy přirozeně těžší. Nepostihují je však jen přímé dopady těžebního sektoru jako je kvalita zaměstnání či jeho stálost a bezpečnost, ale jedná se především o nepřímé dopady, mnohdy však s daleko rozsáhlejšími důsledky. Velkým problémem je například zvyšující se výskyt prostituce v těžebních regionech, ruku v ruce s tím roste také počet nakažených HIV, mladé dívky odcházejí ze škol, narůstá rozvodovost. Těžební společnosti navíc často zabírají úrodnou zemědělskou půdu a odříznou tak ženy prakticky od často jediného zdroje příjmu.

Ve výzkumu jsem se zaměřila na čtyři hlavní oblasti, které pozitivně či negativně ovlivňují životy žen ve zkoumané oblasti: (i) smlouvy, mzdy a pracovní mobilizace žen, (ii) zdravotní péče a HIV/AIDS, (iii) sociální ochrana žen a (iv) environmentální problémy. Také vytvořené dotazníky byly rozděleny do těchto čtyř kategorií.

Výzkum hledá spojitosti mezi emancipací žen a těžebním sektorem jako takovým, jejich příčiny a následky. Snaží se popsat současnou situaci životů žen v okolí měděných dolů a zároveň přijít s řešením, jakým by měděné společnosti v rámci konceptu sociální odpovědnosti firem, mohly přispět k lepšímu postavení žen v Zambii.

Stručný souhrn vykonaných činností

První měsíc pobytu v Zambii jsem strávila v hlavním městě Lusace, v organizaci Centre for Trade Policy and Development (CTPD). Kromě malých administrativních úkonů jsem spíše získávala kontakty na osoby zabývající se tématem gender a těžbou (převážně z neziskového sektoru) a v rámci organizace navštěvovala významné konference zabývající se těžbou a jejími dopady na místní komunity nebo také změnou taxovního systému.

Zbytek pobytu jsem trávila v Solwezi (hlavní město Severozápadní provincie) odkud jsem vyjížděla do Lumwany a okolních komunit, kde jsem dělala individuální a skupinové rozhovory s místními ženami.

Veškerá data tak byla získána na základě vytvořených dotazníků pro ženy, skupinových i osobních rozhovorů s politiky, manažery měděných společností, pracovníků neziskových organizací zabývajících se postavením žen a samotnými obyvateli, převážně však ženami, žijícími v cílové oblasti.

Přínos pro studenta (získané dovednosti) a partnerskou organizaci

Mezi základní získané dovednosti patří umění komunikace s lidmi jiného smýšlení, přizpůsobivost danému prostředí a rychlé rozhodování v nepředvídatelných situacích. Tímto pobytem jsem získala obrovský nadhled a zároveň se mi podařilo nahlížet na problematiku zevnitř.

Neocenitelná však byla už jen samotná přítomnost v těžebním regionu a setkání s místními obyvateli. To mi pomohlo uvědomit si věci, které si člověk uvědomí, až při setkání s realitou.

Sebou jsem si tak přivezla nezapomenutelné zážitky a zkušenosti, poznala jsem spoustu přátel a získala chuť nadále se podíradným postavením žen v blízkosti dolů zabývat.

Návrh prezentace výstupů

→ Hlavním výstupem bude předpokládaná diplomová práce s názvem: *Impacts of the mining sector on women: case study of the communities around Lumwana in North-Western province, Zambia*. Práce bude psaná v angličtině pro její pozdější možné využití.

→ Vybrané fotografie z oblasti měděných dolů budou použity v rámci mezinárodní výstavy pořádané evropskou koalicí Counter Balance(CB) ve spolupráci s CEE Bankwatch Network, na níž s nimi spolupracují. Výstava proběhne v rámci kampaně „*Challenging the European Investment Bank*“, přičemž část bude věnovaná právě dopadům těžby na místní obyvatele. Mým úkolem je poskytnout komentář k této problematice a doprovodit jej několika fotografiemi. Výstavu bude možno shlédnout na vybraných vysokých školách v České republice od září 2011. Dále pak bude umístěna v Polsku, na Slovensku a možná také v Maďarsku.

→ Diskuze či přednáška o této problematice.

Fotodokumentace:

Vyplňování dotazníků v Lumwana Estate. Paní Gillian Chilese a dobrovolnice Edah Chiyemfya, jež pomáhala s překladem do místního jazyka Kaonde.

Rozhovor se „Sub-Chiefem“ oblasti, komunita Manyama. Mr. Shikishi a jeho děti.

Jedna z mála studní v okolí Lumwany. Manyama komunity.

VYÚČTOVÁNÍ:

	Vlastní náklady	Hrazeno z Vavrouškova stipendia
Cestovné	1 233,- část zpáteční jízdenky Olomouc-Londýn 7000,- místní doprava	19 300,- zpáteční Londýn-Lusaka a část zpáteční jízdenky Olomouc-Londýn (1 700,-)
Ubytování	6 000,-	-
Stravné	15000,-	-
Ostatní (specifikujte...)	7 500,- očkování 3000,- tisk dotazníků, překladatelé do místních jazyků	-
CELKEM	39 733,-	21 000,-
CELKOVÉ NÁKLADY (vlastní + stipendium)	60 733,-	